

Kultura:

novembar 2017. / broj 05

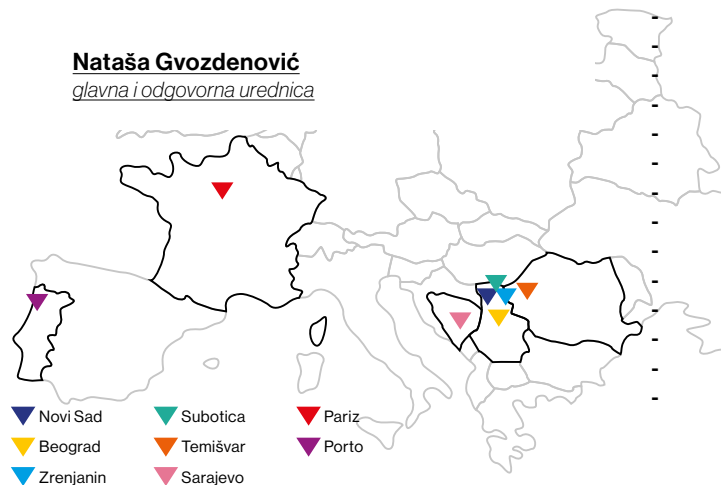
: Reč urednika

U ovom broju **Kulturu**: otvaramo intervjuom koji je Sonja Jankov radila s kustoskinjom Ateljea 61 **Gorankom Vukadinović** o tapiseriji danas, predstavljamo vam lektorku portugalskog na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu **Sofiju Marinjo** koja nas vodi ne samo u svet fada nego nas vraća jednom okeanskom osećanju sveta... Saznajemo kako će na prostoru nekadašnje Svilarne nastati novi kulturni distrikt, Igor Burić nas vodi na bijenale u Temišvar na kojem su učestvovali novosadski umetnici **Nikola Džafo** i **Slobodan Stošić**, otvaramo temu dijaloga novosadske kulturne scene s gradskom upravom... Saznajemo kako je bilo u Budimpešti u Svečanoj sali Tekelijanuma gde je **Galerija Matice srpske** obeležila 170 godina od osnivanja.

Knjigu „Moj sin Haklberi Fin“ **Bekima Sejranovića** predstavlja nam književni kritičar iz Sarajeva Edin Salčinović, a govorimo i o ekskluzivnoj Linčovoj izložbi koja je održana u Beogradu, dok pozorište zauzima poseban deo časopisa kroz kritike predstava „Zrenjanin“ i „Carstvo nebesko“ i najavu subotičkog festivala „Dezire“... Pred vama je tapiserija satkana od kulturnih kodova.

Nataša Gvozdenović

glavna i odgovorna urednica

Tapiserije u 21. veku

Atelje 61 (osnovan 1961. godine) obavlja produkciju, muzeološku i obrazovnu delatnost sa fokusom na tapiserije. Pored brojnih izložbi koje organizuje, Atelje 61 ima i kompletnu onlajn kolekciju kojom se ne mogu pohvaliti svi muzeji u Srbiji. U jeku priprema za Trijenale tapiserije razgovaramo s **Gorankom Vukadinović**, kustoskinjom Ateljea 61 i koautorom izložbe „Sedam umetnika: paralele slikarstva i tapiserije“ koja je bila postavljena do 20. oktobra u Galeriji likovne umetnosti Poklon-zbirke Rajka Mamuzića.

Šta nam donosi predstojeće, šesto Trijenale tapiserije? Da li se programski oslanja na prethodna trijenala ili ima inovacija?

– Trijenalna izložba je zamišljena tako da se vidi šta se to novo dešava u svetu tapiserije i šta se to u stvari dešava u svetu tekstila jer ne možemo sve ni nazvati tapiserijom. Ovo trijenale se po tradiciji zove Trijenale tapiserije, ali tu ima i umetnosti tekstila, što spada u mnogo širi kontekst same tapiserije. Prethodno trijenale održano 2014. godine, kao i ovo, ima međunarodni karakter. Mi smo krenuli s internacionalizacijom ove manifestacije shvativši da je područje Srbije, gde je ta scena izolovana na Novi Sad i Beograd, prilično malo. S obzirom na to da smo mi jedina ustanova ove vrste u širem regionu i jedna od malobrojnih u Evropi, uvideli smo da bi trebalo da proširimo ovu našu izložbu i na umetnike koji deluju i u inostranstvu. Na Trijenalu tapiserije učestvovali su 57 umetnika, sa 65 radova, iz 22 zemlje Evrope, Severne i Južne Amerike. Zaista smo jako zadovoljni odzivom umetnika, bilo je preko 80 prijavljenih, ali je Umetnički savet, kada je radio žiriranje, odbacio dvadeset radova koji nisu odgovarali propozicijama ili kvalitetno standardima koje smo postavili.

Otvaranje je bilo 17. oktobra u 19 časova u Studiju M Radio-televizije Vojvodine i izložbu je otvorila dr Jelena Banjac, koja je predsednica Umetničkog saveta Ateljea 61 već dugi niz godina, a inače kustos-savetnik u Muzeju grada Novog Sada. Na izložbi su bili prisutni i članovi internacionalnog žirija koji su doneli odluku o dve ravnopravne nagrade. Jedna nagrada se dodeljuje za oblast klasične tapiserije ili za oblast tapiserije koja se oslanja na klasične metode izrade, a druga nagrada se dodeljuje za savremeni pristup tapiseriji, što znači da između ove dve grupe zapravo postoje neka granična dela, ali to ćemo prepustiti žiriju da odabere i donese odluku. Članovi žirija su bili: Goran Despotovski, profesor na Akademiji likovnih umetnosti u Novom

Sadu koji je i predsednik žirija, Maja Kržišnik, istoričarka umetnosti i profesorka na Fakultetu prirodnih nauka u Ljubljani, sada u penziji, koja takođe ima veliko iskustvo u kritičkom osvrtu na tapiseriju, i Barbara Brathova iz Bratislave (Slovačka), istoričarka umetnosti i kustoskinja Teatra „Mala scena“ i dugogodišnja predsednica Bijenala ilustracije.

Tapiserije su pre nekoliko decenija bile čest detalj enterijera javnih i obrazovnih institucija, kao murali i mozaici. U okviru nedavne izložbe Grejsona Perija, koja je bila održana u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine, videli smo da je popularna i kod aktuelnih svetskih umetnika. Koja je današnja pozicija tapiserije u Srbiji?

– Zahvaljujući elektronskim medijima i društvenim mrežama, mislim da više nema tajni šta se dešava u kojoj državi i vidimo da pozicija srpske tapiserije prati svetske tokove. Možemo reći da čak i prednjačimo u nekim stvarima. Naravno, mi govorimo o beogradskom krugu umetnika gde ima najviše tapiserista i umetnika tekstila zahvaljujući najpre i činjenici da u Beogradu postoji Fakultet primenjenih umetnosti i Odsek za tekstil na kojem se tapiserija proučava tri godine kao predmet. Studenti u tom edukativnom procesu saznaju zaista puno o klasičnoj tapiseriji, gde počinje obrazovanje, pa sve do savremenih izraza gde se stvaraju neki granični objekti koji bi se pre mogli podvesti pod neke druge umetnosti nego pod tapiseriju. Kako se umetnost generalno globalizuje, to je slučaj i s tapiserijom.

Da li je danas teško naći sredstva za očuvanje, produkciju i prezentaciju tapiserija?

– Što se samog Trijenala tapiserije tiče, mi smo uvek, u jednom delu, finansirani od strane svog osnivača, Grada Novog Sada. U drugom delu, barem ranijih godina je bilo tako, uvek smo aplicirali na konkurse za sufinansiranje programa iz kulture, najpre u Ministarstvu za kulturu Republike Srbije, a i, naravno, u

Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu i uvek smo dobijali neka sredstva. Ona nisu bila na zavidnom nivou, ali su bila značajna pomoć. Nažalost, ove godine, odnosno prošle godine kada je konkurs završen, nismo dobili ništa, tako da sve troškove oko održavanja ove manifestacije snosi Grad Novi Sad, upravo u onoj meri u kojoj smo mi kroz naš redovan plan i program predložili. I svakako da im se zahvaljujemo na tome, kao i ljudima koji rade u Upravi za kulturu i koji znaju vrednosti Ateljea 61 i to koliko je on jedinstven, kao i koliko je ova manifestacija značajna ne samo za Atelje 61 nego za Novi Sad i naravno za celu našu zemlju jer se mi jedini tako organizovano i posvećeno bavimo tapiserijom. Što se tiče ostalih programa, programe predlažemo po našem redovnom planu i programu. Za sada, sve predviđeno za 2017. godinu što smo u našem zahtevu tražili, to smo i dobili, tako da se naši programi održavaju redovno.

Rekli ste da srpska tapiserija u nekim slučajevima čak i prednjači u odnosu na onu iz regiona i u kolekciji imate velik broj radova mladih autora koji pomeraju granice tapiserije. Ana Maria Brandis je koristila vlažne maramice za tkanje, Tanja Nedelčeva PVC, a s Ivanom Podnar tapiserija dobija skulpturalnu formu koja je oblikovana od brojnih grudnjaka. Koja je uloga Ateljea 61 u ovim novim tendencijama u tapiseriji?

– Velik je broj autora u Beogradu i nešto manji u Novom Sadu, ali to su ta dva jedina centra takoreći. U svim ostalim gradovima se umetnici sporadično bave tapiserijom i vrlo je značajna situacija kada ste locirani u centru u kojem se tapiserija stvara. Moram da kažem da je beogradski krug i novosadski krug umetnika tapiserije prilično jak. Najpre zbog tog obrazovnog procesa gde oni zaista dobijaju odlično znanje i odlične mentore koji im dopuštaju velike slobode u eksperimentisanju. A kada govorimo o tom prednjačenju u nekim slučajevima ja moram, nesebično naravno, da spomenem Atelje 61. Mi postojimo 57 godina. Za tih 57 godina se steklo zaista

veliko iskustvo u izradi tapiserije, ali i u odabiru autora koji će biti zastupljeni u našoj zbirci. To iskustvo nam pomaže da svoju zbirku obogatimo zaista kvalitetnim delima i dopušta mišljenje da u nekim slučajevima mi prednjačimo u klasičnoj tapiseriji. Dešava se svakako i da mladi umetnici ili umetnici srednje generacije koji se bave modernom tapiserijom i eksperimentom u tapiseriji takođe dolaze do nekih rešenja koja ili prate svetske tokove ili u nekim slučajevima čak pokazuju neke novine koje se u njihovim opusima osamostaljuju, razvijaju i kanališu ka nekom novom izrazu.

Nedavno završena izložba „Sedam umetnika: paralele slikarstva i tapiserije“ povezala je kolekcije Ateljea 61 i Poklon-zbirke Rajka Mamuzića predstavivši radove Boška Petrovića, Dragutina Cigarčića, Stojana Čelića, Mladena Srbinovića, Jovana Soldatovića, Stevana Maksimovića i Eda Murtića. Zbog čega je bilo značajno predstaviti slike i tapiserije ovih umetnika u jedinstvenoj izložbi?

– Cilj je bio da se predstavi publici jedan širi pogled na stvaralaštvo ovih umetnika koje znamo prvenstveno kao slikare, a u slučaju Jovana Soldatovića kao vajara, to jest da se prikaže kako je tapiserija bila blisko povezana s modernim slikarstvom. Izložba je takođe dala uvid posetiocima u začetke umetničke tapiserije kod nas jer su ovi umetnici bili pioniri ove discipline. Tapiserija je do nas stigla kroz uticaje sa Zapada tokom 1950-ih, kroz francusku i flamansku tradiciju, i donekle je začuđujuće kako tapiserija nije ranije zaživela na ovim prostorima na kojima imamo jako vizantijsko nasleđe. Ali nastojanjima Boška Petrovića, koji se zalagao za razvoj i očuvanje discipline izrade tapiserije, ovim vidom stvaralaštva su počeli da se bave i umetnici starije i srednje generacije, najčešće oni koji se bave slikarstvom, ali i drugim medijima. Kako je proces stvaranja tapiserije i slike vrlo različit, na izložbi se vide te ključne razlike između ova dva medija. U nekim slučajevima je primetan i uticaj majstora tkanja koji bi recimo odabrao neku drugačiju nijansu od one koja je na slici, ali bi ta nova nijansa čak više odgovarala teksturi tapiserije.

U kolekciji Ateljea 61 nalaze se tapiserije izrađene prema nacrtima Zorana Pantelića, Dragomira Ugrena, Zorana Todorovića, Milice Mrde Kuzmanov, Aleksandra Pedovića, Boška Ševa, Gordane Šijački i drugih savremenih umetnika, kao i onih čija su dela u kolekciji MSUV, poput Jožefa Ača, Ankice Oprešnik. Da li predstoji izložba koja predstavlja ove umetnike kroz njihove tapiserije i druge radove?

– Nažalost, naša galerija je u jako lošem stanju i potrebna je sanacija šteta koje su nastale od velike vlage, ali dok je funkcionisala, redovno smo organizovali izložbe radova iz kolekcije koje su predstavljale sve umetnike s kojima smo sarađivali. Tapiserija jeste izazvala veliko

interesovanje i kod umetnika koji se bave modernom i savremenom umetnošću. Njihov interes za tapiseriju, pretpostavljam, leži u njihovoj otvorenosti za drugačije vidove umetničkog istraživanja i izražavanja.

Kako izgleda proces izrade umetničke tapiserije u Ateljeu 61?

– Od prvih godina rada postoji konkurs za idejno rešenje tapiserije, tako da su umetnici predlagali nacрте za tapiserije, takozvane kartone, i onda se posle selekcije pristupalo izradi odabranih radova koji bi ostali u kolekciji. Nakon što umetnik izradi karton, odnosno predložak, tkalje započinju proces tkanja, koji je kompleksan, spor i dugotrajan i zahteva njihov talenat, dobru komunikaciju s umetnikom i pre svega profesionalan rad u tehničkom postupku izrade tapiserije. Naravno, ima umetnika koji sami izrađuju tapiserije, pogotovo onih koji se bave eksperimentom u tapiseriji.

Atelje 61 takođe organizuje i koloniju tapiserista. Da li je u poslednje vreme povećano interesovanje za nju? Da li dolaze i inostrani umetnici?

– Jeste, kolonija takođe ima međunarodni karakter od 2008. godine, mada su umetnici iz inostranstva učestvovali i ranije kako se kolonija održava još od 1998. godine. Ali od 2008. ima isključivo međunarodni karakter. To je stoga što je od velikog značaja za umetnike da razmene iskustva sa svojim kolegama iz drugih kulturnih sredina kako o radu tako i o metodama izučavanja umetnosti teksta i tapiserije u edukativnom procesu. Do sada su u koloniji učestvovali umetnici iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Rumunije, Mađarske, Bugarske, Poljske, Holandije, Finske, Danske, Kanade...

Sonja Jankov

Autor fotografije: Marija Kovač

Bitef kao mitski festival

* (Delovi ovog intervjua objavljeni su u nedeljniku „Vreme“ br. 1396, objavljenom 5. 10. 2017)

Žariz Lakost (1973) jedan je od inicijatora stvaranja kolektiva „Enciklopedija reči“. Trenutno radi na predstavi „Svita br. 3“, a na prošlogodišnjem Bitefu je predstava ovog kolektiva „Svita br. 2“ dobila dve nagrade. Specijalnu nagradu „Jovan Ćirilov“ i nagradu publike. Umetnički direktor Bitefa Ivan Medenica je Lakostu uručio nagradu „Jovan Ćirilov“ na promociji Bitefa u Parizu, o kojoj smo govorili u prošlom broju časopisa „Kultura“. Kolektiv „Enciklopedija reči“ potpisuje koncept predstave „Svita br. 2“, dok je kompozicije i režiju predstave radio sam Lakost. Nakon uručjenja nagrade razgovarali smo o načinu rada samog kolektiva, Bitefu i pozorištu danas.

Kada ste primali Specijalnu nagradu Bitefa „Jovan Ćirilov“, koju je dobila predstava „Svita br. 2“, rekli ste da će Vam ona uvek biti posebna nagrada jer Vam je prva. Na koji način posebna?

– Zapravo, ovo je prvi put da primamo neku nagradu, a konkretno ova nagrada nam je dragocena iz više razloga: za početak jer je reč o Bitefu, koji za brojne francuske umetnike moje generacije predstavlja mitski festival; zatim jer smo dobili specijalnu nagradu žirija, kao i nagradu publike, a uvek je dobro kad uspete da doprete i do stručnjaka i do laika i konačno, stoga što nagrada nosi ime Jovana Ćirilova, kojeg sam izuzetno poštovao zbog njegove strasti za pozorištem, njegove upornosti i radoznalosti.

„Svita br. 2“ je dobila i nagradu publike. U toku procesa, da li se bavite pozicijom publike?

– Naravno, predstava je pre svega odnos između glumaca i publike, i publika je uvek prisutna u našoj svesti dok postavljamo komad. S druge strane, nastojimo da o njoj ne razmišljamo previše: ne pokušavamo da se dopadnemo publici, nego da stvorimo predstavu koja nas iznenađuje i koja se sviđa nama samima. Verujemo da što se nama više sviđa, veće su šanse da se sviđa i publici.

Bitef je festival novih pozorišnih tendencija. Po Vašem osećaju, šta je danas novo u pozorištu?

– Teško je to reći jer živimo u dobu kad svako nastoji da izmisli svoj sopstveni način bavljenja pozorištem, tako da nema opšteg stila, svaki postupak je jedinstven. Ali to je upravo ono što naše vreme čini uzbuđljivim: načini bavljenja pozorištem se obnavljaju, kao i

pozorišne forme, a za nas je uvek vrlo interesantno da otkrijemo nove trupe i nove reditelje na festivalima koje posećujemo širom sveta.

Deo ste kolektiva „Enciklopedija reči“ u okviru kojeg je i nastala predstava „Svita br. 2“. Vaš rad prate temeljna istraživanja. Možete li nam više reći o njima?

– „Enciklopedija reči“ je kolektivni projekat započet pre deset godina i prikuplja snimke reči raznih vrsta: političke govore, reklame, razgovore, časove fitnesa, Jutjub klipove i tako dalje. Polazeći od te kolekcije zvukova, pravimo performanse i predstave u kojima glumci reprodukuju, što je vernije moguće, izvornu formu reči: njen ritam, njenu melodiju, njenu tišinu, njen naglasak... To je naš način bavljenja pozorištem: ne koristiti se gotovim tekstom, nego snimcima stvarnog govora.

Na čemu trenutno radite?

– U poslednjoj sam fazi proba nove predstave „Svita br. 3“. Ona predstavlja nastavak rada započetog komadima „Svita br. 1“ i „Svita br. 2“, istovremeno obeležavajući važan pomak u našem radu, budući da sam započeo saradnju s kompozitorom Pjer-Ivom Maseom. On je komponovao klavirsku pratnju za svaku reč koju interpretiramo, tako da je u pitanju jedna izuzetno muzikalna predstava, skoro pa opera, iako pevači pričaju umesto da pevaju. Iskreno sam uzbuđen radom na ovom novom komadu i nadam se da ćemo imati prilike da ga predstavimo beogradskoj publici.

Koja je bila Vaša omiljena priča kada ste bili dete?

– Priče iz grčke mitologije, naročito priča o Orfeju i Euridiki.

Bojan Krivokapić

Stevan Bradić

Danijel Apro

Nepristajanje na nevidljivost

Petočlani tim koji stoji iza realizacije projekta „BOOK-MARK“, koji predstavlja jedinstveni književni turistički vodič kroz Novi Sad, radio je više od godinu dana na prikupljanju, izučavanju i selekciji sadržaja koji će se naći u brošuri i na veb-stranici projekta u septembru 2017. godine. Projekat je jedan od deset pobjedničkih projekata programa Superste.net.

Smatramo da književnost pripada svima, ona nije rezervisana samo za uske krugove pasioniranih čitalaca i proučavalaca i potrebno je ukloniti auru elitizma koja je često prati. Projektom „BOOK-MARK“ obuhvaćena je građa koja pripada književnoj istoriji grada, kao i književnost koja nastaje i traje u sadašnjem trenutku i oblikuje Novi Sad. Istorija i fikcija se prepliću, a grad je ujedno i književni junak i prostor koji je u jakoj i recipročnoj vezi s književnošću. Kako bismo se bolje upoznali s mlađom novosadskom književnom scenom, uradili smo seriju intervjua u kojoj su učestvovali: Sonja Jankov, Nikola Oravec, Branislav Živanović, Jelena Anđelovska, Danijel Apro, Stevan Bradić i Bojan Krivokapić. Svakom sagovorniku su postavljena ista pitanja s namerom da se iz različitih perspektiva sagledaju fenomeni koji utiču na njihovo stvaralaštvo i bude želja za daljim dijalogom.

Intervju smo otvorili pitanjem koje se tiče značaja koji za njih ima Novi Sad i na koji način se život u tom gradu reflektuje na njihovo stvaralaštvo. Danijel Apro, pisac koji živi na relaciji Indonezija–Atina–Novi Sad, govori da je uvek bio u „ego-tripu nekakvog preteranog kosmopolite kojem je planeta tesna, ali izgleda da u onome što piše ima mnogo više Novog Sada nego što deluje kada se pojave prve ideje za priču“. Nezavisna umetnica i kustoskinja Sonja Jankov

objašnjava da „grad postaje deo književnog procesa kada fikcija pregovara sa sećanjima o vremenu koje je provela u Novom Sadu s dragim ljudima koji ne žive u ovom gradu“, a da bi se neko smatrao stvaraocem urbane orijentacije „grad nije nužno tematizovati i opisivati, jer se grad i modernost artikulisu u i kroz jezik, sintaksu, ritam i zvukovnost reči“, o čemu govori pesnik Branislav Živanović. Za Jelenu Anđelovsku, pesnikinju i aktivistkinju rođenu u Beogradu, Novi Sad je „grad po izboru koji je upoznava i saznava na različite načine, ali pre svega, upoznajući njegove ‘manje’ zajednice, lezbejsku i gej zajednicu, poetsku i druge radeći sa/u njima“. Anđelovska ističe da su upravo te ‘male’ zajednice dobra mesta da iz njih „sagledaju drugačije mogućnosti za opšte delanje“. Pisac Bojan Krivokapić govori o tome kako je odavno prestao da veruje u „iluzije poput ‘duha grada’ ili ‘mentaliteta naroda’ jer to ne postoji i to su isprazne, ali i opasne sintagme“, a da njegov Novi Sad čine „nekoliko ljudi i nekoliko kutaka, koji tvore ambijent u kojem se oseća dobro“. Na Krivokapićev odgovor se nadovezuje odgovor Stevana Bradića, pesnika i književnog kritičara, da „nije dobro previše se vezivati za jedan prostor, on nam nameće okvire percepcije i mišljenja koji deluju prirodno, ali koji to nisu“.

Sonja Jankov

Nikola Oravec

Branislav Živanović

Jelena Anđelovska

Druga dva pitanja odnosila su se na problem vidljivosti i šta je to što nedostaje novosadskoj književnoj sceni. Svi autori su se složili da kulturni život Novog Sada ne omogućuje dovoljnu vidljivost i da je neophodno učiniti nešto na tom nekontinuiranom polju podrške. „Mnoge umetničko-kreativne prakse ostaju uskraćene za vidljivost, njima se ne poklanja pažnja kao festivalskim i organizovanim manifestacijama koje su obično sponzorisanе od strane Grada, a da je problem malih kulturnih praksi u tome što moraju da promene svoje ideje i načine rada da bi dospеле u neku širu medijsku vidljivost, da bi bile priznate kao 'kulturna vrednost', moraju pogaziti načela svog delovanja", odgovara pesnik Nikola Oravec. „Vidljivost je nešto za šta danas moramo da se borimo, nešto što moramo da simbolički gradimo i osvajamo u kontroverznom poretку vidljivog i raspodeli čulnog, a izloženost je nešto na šta moramo da računamo kako bismo željenu vidljivost mogli da ostvarimo", ističe Živanović. Krivokapić kulturni život Novog Sada ne oseća kao oslonac, već kao „privremeno-povremene aktivnosti", dok Anđelovska smatra da je važno da „širimo krila svuda okolo i učinimo nezavisne prostore dostojnim, poželjnim za predstavljanje svega što se radi u Novom Sadu", i ako radimo na stvaranju drugačijeg sistema, potrebno

je da se oslobodimo osećaja da si „uspeo/uspela samo ako se u državnim institucijama kulture predstavljaš i učestvuješ". Ukoliko se kulturni život Novog Sada negde odigrava, onda se on, kako ističe Bradić, „odigrava kroz rad ljudi koji su često van institucija i na čijoj strasti počiva ova kultura. Takav kulturni život, kao jedini stvarni kulturni život ovog grada, vidljiv je u onoj meri u kojoj se vidljivost može ostvariti izvan hijerarhija i povlastica i bez stabilne finansijske potpore". Apro smatra da će pisaca, pametnih i vrednih ljudi u Novom Sadu uvek biti, a da „književna scena mora biti deo grada, a ne ekskluzivni klub koji postoji radi sebe samog. Scena bez grada je kao cigareta posle seksa, ali bez seksa". Kulturni centri su organizovani tako da nas primoravaju da se unapred odredimo prema tome da li smo publika ili ne, umesto da nas „pozivaju da ih koristimo kao što bismo koristili ulicu za kretanje, susrete, odmor, razgovor, prostore u kojima su svi dobrodošli", ističe Bradić.

Književni autori s kojima smo razgovarali nisu tupi za svoju stvar, ne pristaju na nevidljivost, a njihovi inspirativni odgovori pozivaju na akciju. Intervju u celosti možete pročitati na Fejsbuk stranici projekta „BOOK-MARK" – [@bookmark.ns](https://www.facebook.com/bookmark.ns).

Kulturna scena Novog Sada u decenijskom dijalogu sa svojom gradskom upravom Put važan koliko i cilj

Zeleno svetlo Evropske komisije za realizaciju projekta „Novi Sad 2021 – Evropska prestonica kulture“, i pre takozvane „nulte godine“, na samom startu 2017. godine, zacrvenilo se na niz tema koje su od suštinskog značaja za funkcionisanje kulturnih tokova jednog grada s pretenzijom da nosi titulu kulturne prestonice Evrope. Reklo bi se da su kandidatura, a zatim i odobravanje projekta EPK, zapravo samo fokusirali aktere kulturne scene da se još jednom usredsrede na ono o čemu se priča već deceniju i po: konkretan i kontinuiran rad na formulisanoj kulturne politike koja bi podrazumevala otvoren (transparentan), pravičan, participativan (uključujući) i podsticajan razvojni pristup.

U ustaljenom poretku stvari s početka dve hiljaditih godina, kulturna scena Novog Sada funkcionisala je na principima konkursnog finansiranja uglavnom već etabliranih aktera i njihovih projekata, u poslednje vreme gotovo isključivo samo festivala. Vrlo brzo, zbog neodrživosti kulturnog života tokom cele godine, konstatovanja očigledne kontraproduktivnosti unutar takozvane festivalizacije, bauka širenja svetske ekonomske krize, počelo je da se postavlja opravdano pitanje nepostojanja dugoročno održivih kriterijuma, planova, formalnih dokumenata i zakonskih ili podzakonskih akata koji bi delatnost u kulturi unapredili i podigli na viši nivo. Ove kritike uglavnom su dolazile iz najugroženijeg dela kulture – alternativne scene, koja je, kao i uvek, velikim delom predstavljala scenu savremenih umetnosti, po svojoj prirodi nekomercijalno i netržišno orijentisanu. Ubrzo, ugroženima su se osetili i predstavnici reprezentativnih strukovnih udruženja, u slučaju Novog Sada uglavnom iz polja vizuelnih umetnosti. Opšta kriza nije zaobišla ni institucije, kojima se nije svidelo smanjenje budžeta, ukidanje mogućnosti zapošljavanja... Svaka, pa i novosadska Uprava za kulturu, bila je na pravom testu.

Sistem, naravno, nije bilo moguće odmah promeniti. A još manje opšti društveni okvir zasnovan na kapitalističkoj ideologiji, tek što se „izašlo“ iz socijalističkog. Još 2004. javljaju se inicijative za rekonstrukcijom kulturnih, pa i društvenih odnosa („Dizalica“). Pozivajući se na demokratske principe delovanja, „Dizalica“ je pokušala da okupi što veći broj aktera, pozivajući sve, od članova uprave, preko zaposlenih u institucijama, udruženjima, do pojedinačnih umetnika, da otvorenim dijalogom razreše sporna pitanja. Nekolicina masovnijih javnih susreta, tribina, ako ništa drugo, uspeła je da podigne nivo društvene svesti o značaju teme.

Inicijativa se ponovo javlja 2009, što dovoljno svedoči o inertnosti sistema i sporosti mogućeg delovanja na njegovoj promeni. Ovaj put grupa se okuplja pod nazivom „Za kulturne politike“. Pitanja su ostala

slična: gde, kako i zašto ide novac poreskih obveznika, po definiciji usmeren na održanje i razvoj kulturnih potreba; koji su kriterijumi stručnosti i priznatosti da bi neko obavljao posao od javnog značaja; koji su prostori namenjeni ovom delovanju... Na ovoj tački, dijalog je uspostavljen. Susretima su se odazivali i članovi gradske i pokrajinske administracije, a u raspravama su i zaposleni u institucijama kulture.

Tek prošle godine, nakon što je postajalo sve izvesnije da će Novi Sad biti ozbiljan kandidat za titulara Evropske prestonice kulture, a titula treba da se usaglasi s evropskom politikom, a ne lokalnom, inicijativa, ovaj put nazvana imenom nezavisne kulturne scene Novog Sada, urodila je nekim plodom. Otpočeli su ponovo spori i teški, ali kontinuirani i konstruktivni procesi dijaloga i konstrukcije novog polja i sistema delovanja, s nezaobilaznim „opravdanjima“ u krovnim zakonima, dinamicima i kapacitetima upravnih potencijala s jedne strane, i težnji da se među samim „izvođačima radova“ probudi osećaj moći da (samo)organizovanjem i te kako može nešto da se promeni. Predmet nastojanja bili su dobijanje olakšica u okviru zakupa radnih prostora, dobijanje više novca za savremeno umetničko stvaralaštvo, aktivnije finansiranje infrastrukturnih troškova, razdvajanje „linija“ javnih ustanova, privatnih preduzeća i neprofitnih delatnika u kulturi, razlikovanje kulture i industrije, pa i turizma, snažnije povezivanje postojećih institucija i ostalih aktera, uključujući podršku već afirmisanim stvaraocima na međunarodnom polju delovanja.

Nakon godine i po, inicijativa nezavisne scene i Gradska uprava za kulturu, uz još nekolicinu pridruženih aktera, na planu poboljšanja kulturne klime izražene kroz jasnu kulturnu politiku, imaju zvanične, iako zbog izazova u njihovoj primeni, još uvek „deklarativne“ rezultate u vidu Strategije kulturnog razvoja 2016–2026, Akcionog plana 2017–2018, dokumente koji podrazumevaju metodologiju rada i operativne modele, takozvane alate delovanja. Jedan od njih, Forum za kulturu, trenutno bi trebalo da bude i najvažniji vid aktivnosti kojima se, kroz participativnost, rešavaju sporna pitanja. Nakon prvog foruma posvećenog problemima konkursnog finansiranja, nekolicine posvećene restrukturizaciji i reorganizaciji Kineske četvrti – višestruko atraktivnog gradskog toponima – u najavi su novi, ponovo posvećeni pitanjima analize i formulacije konkursa kao potpuno otvorenih i kategorijalno-kriterijumski zaokruženih načina podrške projektima u kulturi. Prelazak javne imovine u okvire funkcionisanja gradske uprave, iz dosadašnjeg modela javnog preduzeća, trebalo bi da otvori nove, brže i lakše modele saradnje građana i njihovih korisničkih servisa. Rokovi su tu negde – Nova godina?

(Nastaviće se...)

Svilara nekada prva fabrika, danas prvi kulturni kvart u Novom Sadu

Pored toga što je na preporuku Panela eksperata Evropske komisije započela rekonstrukciju prostora nekadašnje fabrike „Petar Drapšin“ koji će postati centar kreativnih industrija, Fondacija „Novi Sad 2021“ je, povodom jubileja 300 godina Almaškog kraja, inicirala pokretanje još jednog distrikta kulture na prostoru prve fabrike s kojom je započela industrijalizacija Novog Sada.

Na uglu ulica Almaške i Kosovske, u neposrednom okruženju Svilare, spomenika industrijskog nasleđa našeg grada, nalaze se prostor depoa i radionice Srpskog narodnog pozorišta i ogranak Akademije umetnosti u Novom Sadu, što sve zajedno s budućom kulturnom stanicom predstavlja ogroman potencijal. Direktor Fondacije „Novi Sad 2021“ Nemanja Milenković, najavljujući rekonstrukciju četvrte kulturne stanice i stvaranje kulturnog distrikta na prostoru nekadašnje Svilare, ističe da se revitalizacijom novog kulturnog kvarta na Podbari stvara još jedno kulturno gradsko jezgro. Na istom prostoru školovaće se budući producenti, dizajneri svetla, zvuka i programskih sadržaja, pozorišni radnici realizovaće umetničku produkciju kreirajući elemente scenskog dizajna, stvaraće se i šanse za nove umetnike i kulturne radnike, kao i produkti kulture namenjeni angažovanoj novosadskoj publici. Kako se očekuje, kulturni distrikt na prostoru Svilare trebalo bi da bude završen tokom sledeće godine.

U najširem smislu, realizacija projekta kulturnih stanica u Novom Sadu predviđa rekonstrukciju i izgradnju novih mesta namenjenih građanskom aktivizmu iz oblasti kulturnih i kreativnih industrija. Ovaj projekat predstavlja deo procesa decentralizacije, izmeštanja kulturnih aktivnosti na nove lokacije i njihovo prilagođavanje stvarnim potrebama, okolnostima i demografskoj strukturi stanovništva. Osnovni postulat ovakvog pristupa nije usmeren na prostor već upravo na ljude i ideja je da kulturne stanice potenciraju razvoj takozvane umetnosti u zajednici.

Kulturne stanice će imati takozvanu zonsku nadležnost i biće namenski locirane u Novom Sadu, ali i u Sremskim Karlovcima i imaće kapacitete da organizuju različite kulturne, umetničke, edukativne i druge programe. Sadržaj kulturnih stanica, pa tako i Svilare, uređivaće tim Fondacije uz očekivanu svesrdnu pomoć organizacija i pojedinca koji su spremni i zainteresovani da uzmu aktivno učešće. Dakle, organizacije i pojedinci će biti glavni akteri u podizanju kapaciteta kulturnih stanica.

Realizovana mapiranja i ispitivanja javnog mnjenja, koja je Fondacija „Novi Sad 2021“ sproveda, pokazala su veliko

interesovanje građana za obnavljanje objekta stare Svilare, kao i visok stepen svesti o ulaganju u infrastrukturne projekte u kulturi. Treba napomenuti i to da ka ovoj lokaciji gravitira i najveći broj Novosađana jer su mesne zajednice „Dunav“ i „Podbara“ jedne od najnaseljenijih u Novom Sadu. Tokom 2017. godine bila je planirana obnova ukupno tri stanice, ali su navedeni razlozi i obeležavanje pomenutog jubileja inicirali rad i na ovoj četvrtoj.

Oronula zgrada i poslednji preostali fabrički dimnjak u užem centru Novog Sada, koji su nekada predstavljali industrijski zamajac grada, sada dobijaju priliku da ponovo „ožive“ i da u Almaškom kraju ponovo budu pioniri – ovaj put kao prvi koji će u Novom Sadu, ali i mnogo šire, van granica naše zemlje, dobiti jedan potpuno nov oblik urbanog kulturnog i društvenog života kroz prvi kulturni kvart.

O Svilaru

Drvo duda je nekada bio čest prizor u Vojvodini, a to znači i da je svilenih buba, koje su redovni stanovnici dudova, takođe bilo u izobilju. Prepoznajući to prirodno bogatstvo, bečki dvor angažuje italijanske stručnjake i u XVIII veku pokreću uzgoj svilenih buba u Vojvodini.

Svilara u Novom Sadu bila je prvi industrijski objekat podignut davne 1770. godine i predstavlja početak razvoja industrije u našem gradu. Dogradnjom 1884. postala je prvo industrijsko postrojenje u Novom Sadu, a prema nekim podacima, bila je, u to vreme, i najveća svilara u celoj Ugarskoj. Svilara je gotovo sve do kraja XIX veka predstavljala glavnu uzdanicu novosadske industrije. Zgrade te svilare više nema, a nalazila se malo dalje od mesta gde Ulica episkopa Visariona izlazi na Beogradski kej. Ipak, snažna tradicija svilarstva u Almaškom kraju zadržala se sve do polovine sedamdesetih godina XX veka. Pedesetih i šezdesetih godina XX veka ona je još uvek radila punom parom, a kako je jednom izjavio profesor Slobodan Carić, njene kapije bile su i mesto „neočekivanih susreta tadašnjeg društvenog života“.

Okeansko osećanje sveta

Sofija Marinjo je lektor za portugalski jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Studije portugalskog i španskog završila je na Univerzitetu u Portu. Ta dva jezika je predavala u Španiji, a 2014. godine je došla u Srbiju i prvo je predavala portugalski studentima na Beogradskom univerzitetu, a sarađivala je i sa Centrom za portugalski jezik u Beogradu – **Institutom Kamoiš**. Od 2016. godine portugalski uči studente Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

– U toku ove godine – objašnjava mi **Sofija Marinjo** – Institut Kamoiš otvoriće se i na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu.

Razgovor koji je pred vama vodile smo u novosadskoj knjižari „Bulevar Books“, jer nam se obema činilo najprirodnijim da razgovaramo okružene knjigama.

Sofija Marinjo nas u ovom intervjuu vodi kroz Portugal, kroz svoje iskustvo boravka ovde. Čini to svojom autentičnošću, noseći i predajući nam jednu britkost, inteligenciju, otvorenost, svežinu i, pre svega, radost življenja. Nakon razgovora s njom poželite da vas putevi što pre odvedu u Portugal.

Razgovor počinjemo pričom o srpskom i portugalskom jeziku.

– Jezici – objašnjava mi – imaju sličnosti, u portugalskom imamo ž i š. Čini mi se da su Srbi veoma dobri u učenju jezika. Sećam se svog prvog časa u Beogradu, bila sam oduševljena što ljudi mogu da izgovore vrlo lako razne glasove iz portugalskog jezika. Znam da to nije lepo reći (smeh), ali kada sam predavala portugalski u Španiji, većina mojih studenata je imala problem sa fonetikom.

Kakvo je Vaše iskustvo pošto živite u dva jezika trenutno?

– Ili u tri ili u četiri jezika živim. (smeh) Čudno je, iako ne znam da sastavim rečenicu na srpskom, mogu da ga razumem donekle i znam neke reči. Dnevno sam u kontaktu sa četiri različita jezika:

srpskim, portugalskim, engleskim i španskim, nekad mi je veoma teško, ali postoji i dobra strana – uvek učim nešto novo.

Meni je boravak u različitim jezicima, pre svega, poput boravka u različitim melodijama.

– To je istina. Kada sam na pijaci, na primer, uvek sam veoma srećna kada mogu da se sporazumem, kada me razumeju. (smeh) Čudna stvar je da, kada koristite više jezika tokom dana, pozajmljujete neke izraze iz jednog jezika i koristite ih u drugom. Tako često koristim srpske reči u razgovoru s Portugalcima ili Špancima. Recimo, reč „ajde“ možete prevesti na portugalski, španski ili engleski, ali za mene, ni na jednom jeziku nije jaka kao na srpskom. Sugestivna. Tako kada sam s prijateljima i kada želim da im kažem da požurimo negde, reč „ajde“ iskrсне u mojoj glavi i koristim je. (smeh)

Kakvo iskustvo Vam je doneo boravak u Novom Sadu?

– Predajem španski i portugalski na Filozofskom fakultetu. Studenti veoma vole španski, ali bih volela da zavole i portugalski jezik. Volela bih da je što više studenata kojima mogu govoriti o svojoj zemlji, književnosti i muzici koja dolazi iz Portugala. Imam veoma dobre prijatelje u Srbiji i uvek pričamo o mestima koje bi trebalo da posetim, pesmama koje bi trebalo da pročitam, oni dele svoju kulturu sa mnom. Jednako bih volela da mogu da delim svoju kulturu s mnoštvom ljudi. Moje je mišljenje da Portugal i Srbija imaju mnogo više zajedničkog nego što se obično misli.

Kada govorimo o Portugalu, većini ljudi prva asocijacija je fado. Šta je ono što biste Vi voleli da predstavite od kulture Portugala?

– Naravno, Portugal nije samo fado, mi imamo toliko toga da pokažemo i podelimo s drugima. Tu je literatura, naravno svi znaju za **Saramagu**, ali mi imamo i **Fernanda Pessoa**, **Vergilija Fereiru**, **Erberta Eldera**, **Agustinu Besa-Luisu**, **Antonija Loboa**

Antunesa... Imamo mlađe pisce koji su veoma važni, a to su: **Valter Ugo Mai, Afonso Kruz, Gonsalo M. Tavares, Žoao Tordo...**

Ako govorim o muzici, imamo mnogo odličnih pop i rok bendova, čak sam podelila neke od popularnih pesama sa svojim studentima i jako su im se svideli. Bend „**The Gift**“ ima pesme i na engleskom i na portugalskom, zatim „**Amor electro**“ (pop/ elektro rok), „**Anaquim**“ (indi rok), „**Ornatos Violeta**“ (alternativni rok), „**Moonspell**“ (hevimetal)...

Fado je svakako zvezda portugalske muzike i svi znaju za Amaliju i Marizu, ali Portugal ima i talas mladih pevača fada kao što su Karminjo, Žizela Žoao i Antonio Zambužo...

Čini mi se veoma važan način na koji se živi u Portugalu. Naravno, nemoguće je opisati život čitave nacije, ali uživamo u druženju s porodicom i prijateljima i obožavamo da provodimo vreme u prirodi. To mogu biti obala ili parkovi... Jesmo predani radnici, ali nam je jako važno da provedemo kvalitetno vreme s onima koji su nam važni. Uvek nađemo vreme za druženje.

Nisam znala da postoji studentski fado, to sam čula nedavno. Objasnite nam kakva je to vrsta fada.

– Postoje različite vrste fada. „Fado vadio“ je fado koji izvide pevači koji zapravo nisu profesionalci i on se izvodi u tipičnim portugalskim restoranima, naročito u Lisabonu, ili se peva za porodicu i prijatelje. Jednostavno, grupa ljudi počne da peva, jedan po jedan, kao da je takmičenje u kojem vidimo ko peva najemotivnije, najosetljivije...

Zatim imao studentski fado koji pripada **Koimbri**, gradu između Porta i Lisabona. Ta vrsta fada se razvila spontano među studentima koji su došli da studiraju, sa sobom su na univerzitet poneli portugalske gitare i nastavili sa svojom tradicijom. Samo muški pevači izvide ovaj fado i obavezno su u studentskim uniformama. Zahvaljujući ovoj tradiciji imamo danas grupe studenata, ženske i muške grupe, koje izvide fado i druge tradicionalne portugalske pesme. Te grupe se zovu „**tuna**“, one koriste više instrumenata, veoma često osoba koja svira daire istovremeno i pleše. Oni isto nastupaju u uniformama sa svojih univerziteta i obično imaju i baner na kojem piše ime univerziteta sa kojeg su. Španci imaju nešto slično i isto se zove „tuna“.

Razgovor vodimo u knjižari, literatura je Vaše prirodno okruženje. Šta volite da čitate?

– Volim portugalsku i špansku poeziju. Često svojim studentima preporučim pesme Sofije de Melo Brejner Andresen, ona mi je jedna od omiljenih pesnikinja. Važna mi je zato što govori o velikoj strasti koju oseća prema okeanu. Okean mi zaista nedostaje. U Portugalu živim blizu okeana i, posle moje porodice, okean mi najviše nedostaje. Volim okean, jer kada ste pored njega osetite njegovu ogromnu snagu, a opet pruža vam mnogo različitih osećanja i emocija.

Osetite ono drevno u njemu.

– Tako je i to veoma poštujem. Volim da sedim i gledam u okean kada sam veoma srećna i kada sam veoma tužna. Kada gledam u okean, vidim moć prirode i to mi donosi mir. Mislim da imam posebnu vezu s okeanom, koju ima i pesnikinja Sofija Andresen. Teško je taj odnos objasniti nekom ko to nije osetio, ali okean je veoma važan u mojoj kulturi. Dokaz da je tako je i to što imamo posebnu reč za morski vazduh. U drugim jezicima vi to možete prevesti kao „morski vazduh“ ili „miris mora“, ali u portugalskom mi imamo imenicu za taj miris, to je „maresia“.

Kaže se da je vino u Portugalu religija.

– Istina je, vino je veoma važno. Vi ovde imate veoma dobro vino, ali u Portugalu možete naći veoma kvalitetno vino koje ne košta mnogo. Najpoznatije portugalsko vino je porto, naravno. Danas je Portugal prepun turista. Kada sam otišla iz Porta pre šest godina, to je bio porodičan grad. Danas je ludnica, prepun je turista i veoma često vidim turiste kako piju porto uz ručak, a to je ogromna greška. Ako pijete porto, nemojte to raditi. To je slatko vino i možete ga piti uz neki sir ili desert. (smeh)

Šta biste doneli iz Portugala ili koga biste predstavili kao gosta svojim studentima?

– To je teško pitanje. Moram da razmišljam o njihovoj perspektivi, ne svojoj. Predstavila bih im nekog ko dolazi s Balkana, a živi u Portugalu i priča portugalski. Zato što želim da im pokažem da je lako naučiti portugalski, ako svoje vreme posvetite tome, naučićete ga.

Normalno je da se prave greške, na taj način svi učimo, a ponekad vidim da se studenti malo boje da pričaju da ne bi pogrešili. Ovog leta sam saznala da je jedan od najpoznatijih kuvara u Portugalu **Ljubomir Stanišić** poreklom iz Bosne i Hercegovine i sad živi u Lisabonu. Njegov restoran je dobio nagradu poznatog magazina „**Monokl**“ za najbolji restoran u 2017. godini. Gledala sam jedan njegov intervju u kojem priča na portugalskom, i on pravi iste greške kao moji studenti u Srbiji, ali priča veoma dobro. Najvažnija stvar kod jezika je da možete dobro da se sporazumevate. Osim toga, volela bih da pokažem pogled nekog s Balkana na Portugal. Volela bih da moji studenti odu u Portugal (kao što sam ja išla u Španiju zahvaljujući Erasmus programu) i da iskustva koja donesu podele s drugima.

Sarajevo, Akademija scenskih umjetnosti, promocija časopisa Kulttura:

Na promociji su govorili direktor Međunarodnog pozorišnog festivala Mess **Nihad Kreševljaković** i glavna i odgovorna urednica časopisa **Kulttura: Nataša Gvozdenović**.

Prenosimo vam delove iz teksta „Promocija novog časopisa - Kulttura je ta koja zbližava ljude“ autora **Nisada Selimovića** objavljenog na veb-sajtu **Oslobođenja** 10. 10. 2017.

Na Akademiji scenskih umjetnosti u Sarajevu održana je promocija časopisa Kulttura, koji je pokrenula **Fondacija Novi Sad 2021**, povodom titule Evropske prijestonice kulture, kao dio multimedijalne platforme koja i, unaprijeđuje zastupljenost kulture na novosadskoj medijskoj sceni.

- Časopis **Kulttura** pokrenut je da bi se stvorio prostor za promociju i afirmaciju kulturnih sadržaja i dešavanja, ustanova kulture i pojedinaca i ide u susret 2021. godini kada će Novi Sad biti Evropska prijestonica kulture, govori Nataša Gvozdenović, glavna i odgovorna urednica časopisa, inače istaknuta pozorišna kritičarka.

- Kulttura izlazi u Novom Sadu i distribuirati se besplatno, ali nema stalne saradnike, nego je časopis zamišljen kao neka vrsta platforme pomoću koje bi se okupljali kulturni radnici i novinari koji se bave kulturom kako bi još više zbližili ovaj naš umjetnički region. Festival MESS to također radi već decenijama, samo na drugi način. Mislim da je potpuno logično da se spojimo jer se mi već tako dobro poznajemo da je ova saradnja apsolutno logična, kaže Gvozdenović.

Direktor MESS-a Nihad Kreševljaković u potpunom je saglasju sa glavnim urednikom.

fotografija: Vesna Andree Zaimović

- S obzirom na to da MESS oduvijek gaji taj kritički stav i različito mišljenje, ja sam uvijek bio vrlo sretan kada se mediji dotaknu festivala na taj način, ali u većini medija, kada dođete s takvim temama, urednici nemaju baš razumijevanja. Zato mi je vrlo drago da sam dijelom ove promocije koja je ne samo promocija časopisa Kulttura nego kulture općenito, kaže Kreševljaković.

On je pojasnio i kako je ponosan što je MESS bio jedna od prvih manifestacija koja je započela saradnju u zemljama bivše Jugoslavije, te da časopis Kulttura nastavlja ići tim putem.

- Ali, to je vrlo mala zajednica ljudi koja može biti proširena uz pomoć jedne ovakve publikacije. Jer svi mi, pričali sa ljudima u Zagrebu, Beogradu, Skoplju..., imamo potpuno iste probleme i vrlo lako se možemo poistovjetiti međusobno i naći razumijevanje. Kulttura inače može učiniti mnogo na promociji tih vrijednosti, a ovaj časopis je još jedno odlično sredstvo da se ta komunikacija poboljša, naglasio je Kreševljaković....

Časopis će se u Sarajevu distribuirati preko kancelarije festivala MESS, te će se moći preuzeti i u knjižari Buybook.

PDP konferencija u znaku momenta, inovacije i originalnosti

Na nedavno završenoj PDP konferenciji koja okuplja mlade dizajnere iz regiona i sveta mogli smo da vidimo izložbu fotografija „Capture THE Moment: As it should be“ i uhvaćene trenutke svakodnevice, koja može da bude divna, ali često i nije. Iako autori dolaze iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Rusije i Sjedinjenih Američkih Država, postoji nit koja ih sve povezuje.

– Autorima je bilo važno da prikažu spontanost svakodnevice i da su baš te situacije koje nam se ponavljaju svaki dan i koje su s jedne strane banalne, poput odlaska na pijacu, opuštanja s prijateljima, odmaranja na sofi, opažanja nekih prizora koji nas fasciniraju, uživanje u estetičkim stvarima oko nas, zapravo mali začetci života koji nas čine srećnima. Neke fotografije reflektuju vrlo važne, suštinske stvari poput osećaja sigurnosti, napretka, prijateljstva, ljubavi prema porodici, partneru – kaže programska direktorka Dajana Vujaklija.

Dobar dizajn ima priču, usrećuje, pomaže, ohrabruje, postavlja pitanja i podstiče na razmišljanja, a dizajneri su ovog puta svoje radove posvetili stavovima da treba da bude i jednostavan, jasan, promišljen, smislen, da zadovoljava potrebe korisnika i da bude trajan, a ne podložan trendovima.

– Biti različit, kreirati nešto što se izdvaja, što je originalno i inovativno tema je kojom se bavilo više autora. Ovaj trend je negde i logična posledica toga da smo svi preplavljeni morem informacija i da poruka neće biti vidljiva ukoliko se ne istakne dizajnom, ma koliko da je važna – kaže Vujaklija.

Slogan ovogodišnje PDP konferencije bio je „As it should be“, odnosno da je potrebno kreirati, podsticati i menjati kolektivno mišljenje. Organizatori konferencije stava su da je komunikacija vrlo bitna za implementaciju bilo kakvih promena, da je slika uvek razumljivija, a domet vizuelne poruke prevazilazi lokal.

– Dobar dizajn u posmatraču može da izazove prijetnost, potrebu da reaguje, tugu, zabrinutost, gađenje i sve to u zavisnosti od namene i poruke koju je potrebno preneti – dodaje Vujaklija.

Koliko dizajn treba da bude empatičan bila je tema panel-diskusije „Try walking in my shoes“ na kojoj su učesnici naglašavali upravo važnost empatije u postupku kreiranja, utilitarnosti dizajna, primenljivosti i svrhe, kao i odgovornosti autora prema društvu.

Jasna Žugić

As it Should Be

CREATIVE MEDIA CONFERENCE

2017 19 - 22. oktobar
Novi Sad, Fabrika

Desiré Central Station 2017 – *anatomia*

Međunarodni regionalni festival savremenog pozorišta

Subotica, 25. novembra – 3. decembra 2017.

desirefestival.eu

Prisustvo mita predstava „Carstvo nebesko“, režija Jernej Lorenci, Narodno pozorište Beograd/ Bitef teatar

Predstavu „Carstvo nebesko“ gledala sam na premijeri koja je održana na nedavno završenom Bitef festivalu. Predstavu je režirao slovenački reditelj Jernej Lorenci, a rađena je u koprodukciji Narodnog pozorišta u Beogradu i Bitef teatra. U predstavi igraju: Olga Odanović, Nataša Ninković, Nada Šargin, Hana Selimović, Branko Jerinić, Nikola Vujović, Bojan Žirović, Milutin Milošević, Slaven Došlo. U centru predstave je kosovski mit. Govoreći o mitu u intervjuu koji je dao dnevnom listu „Danas“, Lorenci kaže da su to priče ispričane gotovo telesno. Dalje objašnjava da, kada govori o telesnom, govori o tome da centar iz kojeg glumac igra nije samo racionalni, već da je glumac do kraja prožet pričom. Tim koji igra čini to upravo iz priče, iz same matrice koju pripoveda oživljavajući je. Kroz igru glumci ne samo da oživljavaju slike u gledaocu, one pokreću veoma staru matricu otvarajući nam mit u nama samima iz nove perspektive. Igra gledaoca organski susreće sa mitom. Čini ga gotovo fizički prisutnim.

Polazna tačka rada na predstavi bila je srpska epska poezija. U toku rada čitav tim je došao do kosovskog mita kao okvira priče. Šta za svakog od aktera znači taj mit. Tačnije, koji je kontakt koji nose sa srpskom epskom poezijom – saznajemo od glumaca. Saznajemo koje pesme su im pevane kada su bili deca i kako su ih doživljavali. Tako da predstava počinje sećanjem koje iz sadašnjeg trenutka putuje u nedaleku prošlost – u detinjstvo. Setila sam se da je moja omiljena pesma kao male bila „Ženidba Dušanova“. Pevana mi je pred spavanje u tom deseteračkom ritmu. Obožavala sam je. Avantura sa puno prepreka i srećnim krajem. Predstava se, kako je Lorenci najavio u toku rada, bavi smenom različitih perspektiva, različitih pogleda na mit. Na taj način on ga osvetljava. Podseća vas koliko je mit prisutan u svakodnevnom životu. Najtačnije rečeno – pred vašim očima glumci bude mit. Osvetljavajući ga iz različitih uloga i dajući mu dubinu, snagu prisustva. Jernej Lorenci bavi se pažljivom orkestracijom glumačkih energija. Od epskog ide ka ličnom, unutrašnjem. Pred vama se otvara mit koji ima pre svega ljudsku dimenziju (Milićino obraćanje mrtvom Lazaru nakon bitke i bes i povrednost koje se srućuju na njega). Budi ono što zaboravljamo –

da smo zapravo uvek u nekom narativnom toku. Heroj se pokazuje kao živ, kao čovek i što je najvažnije – kao prisutan. Prvi deo predstave igra se u Narodnom pozorištu – priprema za boj koji će se dogoditi, slika jednog carstva se otvara pred nama. Strahota se u bogatim slikama sluti. Zatim se selimo u Bitef teatar u kojem se igra drugi čin koji je svedeniji, ličniji, kamerniji. Suočavamo se sa onim što se dešava nakon bitke – sa gubitkom, smrću, ranama... ali i onim uzvišenim, trajanjem koje ne prestaje odlaskom. Rediteljev postupak stalnog menjanja perspektiva saživljava vas sa mitom. Tekst „Carstva nebeskog“ tako se sastoji od ispovesti glumaca sa jedne i epske poezije koja se bavi kosovskim mitom sa druge strane. Tekst je nastajao u toku stvaranja predstave. Dramaturg Matic Starina pažljivo strukturira građu. Dobijamo jedno fino usklađeno, snažno i uznemirujuće višeglasje. Mit sa scene progovara različitim intenzitetom i različitim energijama koje glumci donose.

Muzika Karmine Šilec predstavlja prisustvo fatuma. Ona je nagoveštava iz nekog dubokog mitskog znanja o onom što dolazi. Organski je deo same igre. Zvuk, kao i prisustvo instrumenta na sceni je naročito živo i jasno. Poput živih bića su.

Koreografija Gregora Lušteka je u službi mita, još je jedan od načina kroz koji ga glumac izražava.

Na predstavu sam došla vrlo znatiželjna, jer Lorenci prvi put režira u Srbiji i to za polazište uzima srpsku epsku poeziju... Vratila sam se u Novi Sad nakon predstave gotovo uznemirena uvidom koliko je mit večan i koliko je naše zemno vreme trošno, a opet ostavlja prostora da ostavimo traga. Zato ga ne valja gubiti.

Nataša Gvozdenović
fotografija: Sonja Žugić

Obeležavanje 170 godina od osnivanja Galerije Matice srpske

Veliki jubileji, prilika za velike poduhvate i svečanosti

Ovim rečima upravnica **Galerije Matice srpske** dr Tijana Palkovljević Bugarski obratila se svim prisutnim u Svečanoj sali Tekelijanuma u Budimpešti, na obeležavanju 170 godina od osnivanja ove galerije, jer njena istorija zaista započinje 14. oktobra 1847. godine kada je na sednici Upravnog odbora Matice srpske Teodor Pavlović, njen prvi sekretar, predložio da se pri Matici srpskoj osnuje Srpska narodna zbirka, odnosno Muzeum u kom bi bili sakupljeni predmeti značajni za istoriju srpskog naroda.

Dalekovidost Save Tekelije

Ovaj predlog je odmah bio prihvatio Sava Tekelija, koji je testamentom ostavio jedanaest porodičnih portreta baš Matici srpskoj. Kada govorimo o dalekovidosti, ne sme se izostaviti ni učeni i već pomenuti Pavlović, jer je njegova vizija bila da se prikupljanjem, proučavanjem, tumačenjem baštine, ali i podsticanjem savremenog umetničkog stvaralaštva, gradi identitet jedne nacije. Od tog 14. oktobra 1847. godine postavljen je osnov za ideje koje su proizvedene, ali i tumačene na različite načine.

Godine 1864. prikupljena zbirka s ostalom imovinom se seli u Novi Sad, ali na razne adrese. Konačnu i stalnu adresu Galerija Matice srpske dobila je tek 1958. godine, kada je otvorena stalna postavka u sopstvenoj zgradi, u kojoj se i danas nalazi potpuno obnovljena.

Matica srpska danas, 170 godina posle ili kako se sopstvena istorija baštini na pravi način

Da jaka veza između prvobitne ideje potekle od prvog Upravnog odbora Matice srpske postoji svedoče i rezultati petogodišnjeg projekta koji su realizovali Galerija Matice srpske, Muzej Eparhije budimske i Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture uz blagoslov Njegovog preosveštenstva vladike Lukijana. Pre svega, tu je projekat konzervacije i restauracije ikonostasa Arsenija Teodorovića za srpsku crkvu u Budimu, koji su, kao celinu koja broji 73 ikone na jednom mestu, prvo videli Novosađani u zgradi Galerije Matice srpske na Dan Galerije 18. oktobra. Naredne godine ova zbirka će biti gostujuća u Istorijском muzeju u Budimpešti, a svoje konačno odredište dobiće u Muzeju Eparhije budimske u Sentandreji.

Ovoj eparhiji i Tekelijanumu Galerija Matice srpske iskazala je svoju zahvalnost darujući izložbu printova „Srpska umetnost u 10 slika“. Zaključak može biti samo jedan – da čovek koji zna ko je i gde su mu koreni zna i gde je i kolika je važnost kulturnog nasleđa, njegovo baštinstvo i da se baš kroz taj proces gradi identitet jednog naroda.

– Otvarajući novu stranicu u istoriji Galerije Matice srpske, u godini našeg jubileja, sumirajući iskustva prethodnih 170 godina delovanja, definisali smo svoju poziciju u savremenom trenutku kao moderno koncipiranog muzeja okrenutog publici, edukaciji savremenim tehnologijama i pristupima prezentaciji kulturnog nasleđa – zaključila je upravnica GMS dr Tijana Palkovljević Bugarski.

Pozorišna predstava „Zrenjanin“

Narodno pozorište „Toša Jovanović“ (Zrenjanin)

U okviru ovogodišnjeg „Kritičarskog karavana“ s kolegama pozorišnim kritičarima bila sam u Narodnom pozorištu „Toša Jovanović“ u Zrenjaninu na predstavi „Zrenjanin“ koju je po tekstu Igora Štiksa režirao Boris Liješević.

U predstavi igraju Dejan Karlečik, Milan Kolak, Jovan Torački, Edit Tot Miškeljin, Sanja Radišić, Stefan Juanin i Miljan Vuković. Igra je predana, dobro usklađena, bez suzdržavanja. Glumci na sceni daju najtačnije od lika koji tumače.

Svi glumci su mladi ili na samom pragu srednjeg doba, osim Jovana Toračkog koji svedoči iskustvo raznim vremenima i društvenim uređenjima. Pošto ova drama izrazito pripada našem vremenu, za svakog od aktera predstavlja i bolno svedočanstvo i poziv, možda ne na pobunu, ali svakako na akciju. Postoje reminiscencije na jugoslovensku prošlost koja govori o vremenu u kom je pozicija radnika umnogome bila drugačija nego danas.

Igor Štiksa ovu dramu piše po narudžbini pozorišta „Toša Jovanović“. Drama se zove kao grad u kojem se igra – Zrenjanin. To je i ime glavnog junaka, radnika u fabrici u Zrenjaninu koja je privatizovana, a koju je nekad vodio njegov pokojni otac. Štiksova drama nas podseća da je najjeftinija i najobespravljenija radna snaga u Evropi danas na prostoru Zapadnog Balkana. Radnik je prepušten sam sebi u bezakonju tržišta rada, ako ne sasvim *de jure, de facto* po pravilu jeste.

Predstava „Zrenjanin“ bavi se sudbinom radnika u našem vremenu razuzdanog neoliberalizma i neuređenih društveno-ekonomskih odnosa u ovom regionu.

Radnici danas često stradaju jer misle da po zakonu nemaju prava ili se ne usuđuju da bilo šta pitaju, a kamoli preduzmu. Pitanje da li je moguće da se današnji radnik osvesti i traži svoja prava svakako je jedno od ključnih koje ova predstava postavlja.

Sva novija istorija, svi slučajevi propalih fabrika koje su prodane za neverovatno male sume novca na jedan način reflektuju se u Štiksovom tekstu. U procesu nastajanja predstave tim je razgovarao s radnicima koji su bili deo slučaja „Jugoremedije“. „Jugoremedija“ je, da podsetimo, bila jedna od najuspešnijih zrenjaninskih fabrika, koja je dugo bila pod stečajem, a onda bankrotirala i upravo ovih dana taj je slučaj ponovo aktuelan i u novinama možete čitati kako „Jugoremedija“ nije prodana, iako je prodaja bila zakazana za 16. oktobar.

Boris Liješević svojim osobenim rediteljskim rukopisom, koji karakteriše jednostavnost i složenost u isto vreme, gradi ovu predstavu. Na jednostavnosti u pripovedanju koje nam dolazi sa scene gotovo da insistira, a opet, pošto vešto slika interpersonalne odnose, on kroz čitavu predstavu gledaocu prenosi prisustvo onostranog. Tako kada ulazimo u temu transeksualnosti (jedna od junakinja pripada onome što zovemo *transgender*) reditelj vam govori da je prekoračenje poznatih normi, izlazak iz poznatog ako

hoćete, neophodno ne samo da bi se učinila promena nego i da bi čovek bio pošten spram samog sebe. U predstavi „Zrenjanin“ on daje ljudsku dimenziju likovima koji su napisani relativno jednostavno, intenzivno gradeći društvenopolitički kontekst u kojem se radnja odvija, a to čini da predstava dobro komunicira.

Scenografija Vladimira Savića simbolično govori o društvenopolitičkom kontekstu u kom se predstava odvija, a o tome najviše svedoči izraubovani crveni stojadin koji kao da je jedan od junaka predstave.

Muzika Jelene Popržan daje duboku, gotovo folklornu dimenziju predstavi. Ona vas, ako govorimo o ljudskom postojanju, isto kao i režija uvlači u veoma stare slojeve.

Na predstavu sam došla kao deo „Karavana pozorišnih kritičara“, po zadatku, a izašla sam s predstave uzdrmana onim delom stvarnosti koji me paradoksalno dotakao sa scene, odigran, a koji pokušavam da previdim u sopstvenoj svakodnevnici. Osećaj da stojimo na vetrometini i da je neophodno pribiranje i delovanje da bi naši životi imali smisla.

Tekst o predstavi „Zrenjanin“ nastao je u okviru projekta „Kritičarski karavan“ koji pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije realizuje Udruženje pozorišnih kritičara i teatrologa Srbije.

Nataša Gvozdenović
fotografija: Jovan Njegović

Igra staklenih perli

Koncert Novosadskog duvačkog kvinteta u Gradskoj kući

U istoimenoj knjizi Herman Hese opisuje igru u kojoj su matematika i muzika jedno, a članovi Novosadskog duvačkog kvinteta igrali su se na sličan način i pružili su svojoj publici rezultat koji ne može da ostane neprimećen. Koncertom u organizaciji Kulturnog centra Novog Sada u Svečanoj sali Gradske kuće 16. oktobra pred brojnom publikom renomirani kamerni ansambl Novosadski duvački kvintet (osnovan 2010) predstavio je svoj najnoviji projekat „5+5“. Ovo nije njihov prvi projekat te vrste. Podsetio bih ovom prilikom publiku na njihov sjajan nastup pre tri godine uz učešće odlične pijanistkinje Slobodanke Stević koji je bio održan u okviru projekta „5+1“. Novosadski duvački kvintet, koji čine Ksenija Mijatović (flauta), Veronika Antunović Marić (oboa), Mirko Marić (horna), Goran Marinković (fagot) i Kristijan Boroš, (klarinet), za ovu priliku je proširio sastav nastupivši s kolegama gudačima iz Orkestra Opere Srpskog narodnog

pozorišta i ansambla „Camerata Academica“ (Bojan Glušica (violina), Dragana Milošević (violina), Aleksandar Stankov (viola), Marko Milić (violončelo) i Milan Milanov (kontrabas)), i ponudio je novosadskoj publici neskvalidnu muziku francuskog neoklasicizma koju nismo mogli često čuti na koncertima na ovim prostorima, a ona u svakom pogledu zaslužuje našu pažnju.

U prvom delu koncerta ansambl je u svojoj osnovnoj formaciji izveo „Duvački kvintet u g-molu“ Pola Tafanela, jednu ritmički pregnantnu kompoziciju ispunjenu virtuosnim pasažima i melodijskim skokovima koji predstavljaju ozbiljan izazov za izvođače. Novosadski duvački kvintet je ovde pokazao jedan profilisan i decidan, dovoljno snažan ali ne i prejak zvuk koji je veoma izbalansiran usled toga što se članovi međusobno slušaju, što je izuzetno važno za kamerne ansamble.

U drugom delu koncerta ovaj ansambl je u proširenom sastavu izveo pastoralni „Divertissement et musette“ Gistava Samazuela i „Dixtour“ Žana Fransea. Ova druga četvorostavačna kompozicija napisana za deset muzičara izuzetno je interesantna zbog svog kontrasta između kantabilnog, melanholičnog i kabaretski plesnog i šaljivog karaktera, a s obzirom na to da je Franse bio fantastičan orkestrator, i zvučnih boja koje se dobijaju kombinovanjem instrumenata. Ovaj ansambl je upravo te tonske valere, uprkos tome što im je ovo prva saradnja u ovom sastavu, uspeo da postigne i prikaže na najbolji mogući način. Naročito je došao do izražaja zvuk gudača na čelu sa svojevrsnim koncertmajstorom ansambla Glušicom koji je diskretnim gestovima koordinirao ovom igrom staklenih perli i zajedno s ostalim kolegama muzičarima stvarao jedan utopijski svet koji je to veče zaista zvučao očaravajuće.

Umetnici iz Novog Sada na temišvarskom bijenalu „Art Encounters“

Susret kultura i Evropskih prestonica kulture

Temišvar, osim geografske i istorijske bliskosti i sličnosti s Novim Sadom, 2021. će takođe biti Evropska prestonica kulture. Direktni kontakt s projektom koji se razvija u rumunskom delu Banata, kako to često bude slučaj, ostvarili su novosadski umetnici, Nikola Džafa i Slobodan Stošić. Oni nisu jedini umetnici iz Srbije koji su zastupljeni na bijenalnoj izložbi „Art Encounters“, drugoj po redu.

Razbacani po kući (koncept da postavke nastanjuju delove galerijske kuće nastao je po uzoru na roman „Uputstvo za upotrebu života“ Žorža Pereka) su i radovi Ane Adamović, Borisa Mitića, Branislava Nikolića, Vladimira Nikolića, Aleksandre Stratimirović. Ni Temišvar nije usamljen u organizaciji bijenala „Art Encounters“ – za partnera ima grad Arad – ali zadržaćemo se na vezi Temišvar – Novi Sad.

Prvo izdanje temišvarskog bijenala iz 2015, tematski objedinjeno naslovom „Pojava i suština“, fokus je imalo na umetnosti Konstantina Brankuzija, čuvenog rumunskog vajara, kao centralne figure za razumevanje i pregled evolucije scene savremenih umetnosti u Rumuniji. U 2017. godini organizatori su se odlučili da predstave mlađu generaciju prvenstveno rumunskih, mahom umetnika s nezavisne scene, onih koji eksperimentišu s različitim metodologijama rada, koji prate različita i raznovrsna interesovanja. Za drugo izdanje bijenala odlučeno je i da se Temišvar, upravo zbog titule Evropske prestonice kulture 2021, koju „deli“ s Novim Sadom, orijentiše više na umetnike iz zemalja bivše Jugoslavije. Tako je pokušano da se Temišvar bolje i snažnije pozicionira kao kulturni centar u neposrednoj, ali i široj okolini, kao važno čvorište susreta kultura. Ko god je u skorije vreme bio u Temišvaru sigurno već zna da taj grad polako i sigurno već izrasta u regionalnog kulturnog lidera, govoreći savremenim političkim žargonom.

Nikolu Džafa

Nikolu Džafa na domaćoj sceni ne treba posebno predstavljati. Reč je o umetniku vanredno žive slikarske i aktivističke karijere, bilo da je reč o njegovom pedagoškom radu i podršci mladim generacijama vizuelnih umetnika, bilo da je reč o njegovom neumornom antiratnom i socijalnom angažmanu koji je uvek na strani ugroženih, slabijih i marginalizovanih grupa, uključujući umetnike i kulturu uopšte. U Temišvaru su se odlučili da izlože njegov „Muzej zeca“. Zec je, takođe, jedna od Džafovih konstantnih preokupacija i umetničkih inspiracija, u okviru koje koristi bogate simboličke, likovne (crtačke i slikarske), ali i plastične – *ready made* ili vajarski izrađene modele rada. Setimo se da je Džafovu izložbu u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine pratio i performans „Zečja opera“. Džafova kolekcija iz „Muzeja zeca“ predstavljena je jednim uzorkom kao kolekcija koja broji 1.500 artefakata sortiranih u deset kategorija s kontekstualnim obrazloženjem da se tretman životinje provlači ne samo kroz umetnost nego i prirodne nauke, istoriju, ekologiju i socijalna kretanja i odnose, što sve ima svoje implikacije u Džafovom prepoznatljivom radu.

Slobodan Stošić, pripadnik mlađe generacije umetnika okupljenih, između ostalog, i u Šok zadruzi koju je pokrenuo Multimedijalni centar „Led art“, u okviru kojeg radi i Džafa, izlaže neobičan rad – seriju papirnih maramica ili salveta, sa crtežom i porukom, ili samo sa crtežom, odnosno samo s ispisanom porukom na engleskom jeziku (*I AM NOT COMMITTING SUICIDE THEY ARE KILLING ME*, na primer). Rad je nazvan „Brišući čelo...“ (eng. *Wiping the Forehead of...*), a zanimljivost je to što je i on „razbacan po kući“, može da se uzme i sačuva, kao i da se njime obriše nešto, nos ili... čelo.

Stošić je predstavljen kao umetnik čija umetnička praksa istražuje moralnu teritoriju na kojoj se susreću umetnost i politika.

Slobodan Stošić

Igor Burić

fotografije preuzete iz kataloga temišvarskog bijenala „Art Encounters“

Linč ekskluzivno u regionu

„Male priče“ Dejvida Linča bile su postavljene tokom septembra u dva tri izložbena prostora Kulturnog centra Beograda: u Galeriji „Podroom“, Galeriji „Artget“ i Likovnoj galeriji. Ovo je bila jedinstvena izložba za širi region jer posle Pariza i Beograda „Male priče“ putuju u Švedsku, bez naznaka da će se vraćati u ovaj deo Evrope.

Fotografije i foto-montaže koje su činile ovu izložbu nastajale su 2013. i 2014. u saradnji Linča s Evropskom kućom fotografije u Parizu. Veliki formati, koji dosežu metar u širinu, pružili su publici uvid u neke stvaralačke postupke svetski poznatog filmskog reditelja koji je diplomirao slikarstvo i specijalizovao se u muzeologiji. Izložbu je činilo nekoliko segmenata: varijacije na temu „Glava“, „Enterijeri“ i varijacije na temu „Prozor“, kao i dvadesetak radova koji nadrealno i s primesama groteske i horora nose reminiscencije na predeo u kojem je Linč proveo detinjstvo. Autor ove radije naziva „Malim pričama“ jer su filmovi velike priče. Serija „Glava“ obuhvata foto-montaže koje su nastajale u dijalogu s nasledem avangardne grafike i fotografije, tako da su sve izložene figure glava zapravo igre pročišćenih, stilizovanih, gotovo geometrijskih likovnih formi i njihovih senki. U serijama „Enterijeri“ i „Prozori“ Linč se

poigrava perspektivom i elemente poput biljke, muve i čokoladnog zeke uveličava do ogromnih proporcija, tako da one u potpunosti ispunjavaju prostorije i guše bilo šta što se nađe s njima u istom enterijeru. Po uzoru na tipologiju enterijera koju Linč primenjuje u svojim filmskim i televizijskim ostvarenjima, segment izložbe bio je prikazan iza crvenih plišanih zavesa na crnim zidovima.

Tokom izložbe bilo je organizovano nekoliko propratnih događaja, uključujući i razgovor s autorom (preko Skaipa). Foto-laborant Toros Aladjadian je kroz razgovor s Vojinom Mitrovićem predstavio kako su nastajale „Male priče“ Linča, jer je on bio uključen u sam tehnički postupak njihovog nastajanja u Parizu. Sledilo je predavanje Miroslava Karića o stvaralaštvu Linča, potom razgovor o „Malim pričama“ iz ugla rediteljke Maje Uzelac, psihologa Petra Jevremovića i pisca Zvonka Karanovića, kao i razgovor o seriji „Tvin Piks“ u kojem su učestvovali reditelj Bojan Vuletić, filmski kritičar Vladan Petković i filmski montažer i teoretičar Dragan Dimčić. Vizuelna umetnica Ana Nedeljković je vodila radionicu za mlade.

Kustosi izložbe su bili Miroslav Karić iz Nezavisne umetničke asocijacije „Remont“ koji je umetnički kodirektor Galerije „Artget“ za 2017. godinu, Vesna Danilović iz KCB-a, kao i Patris Forest, Žan-Lik Monteroso i Pier Pasebon iz Evropske kuće fotografije i Galerije „Item“ iz Pariza koje su koproducirale izložbu.

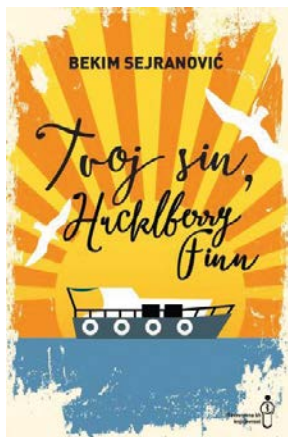
Sonja Jankov

Brod na narkotički pogon

(„Tvoj sin Huckleberry Finn“, Bekim Sejranović,
V.B.Z., Zagreb/Buybook, Sarajevo, 2015)

Kada se pojavio 2015. godine, roman Bekima Sejranovića „Tvoj sin Huckleberry Finn“ dočekan je s neobično mnogo publiciteta za jednu knjigu. Autor je gostovao u televizijskim emisijama i davao intervjue tabloidima, odgovarajući na pitanja o narkoticima koje konzumira i njihovoj legalizaciji, odnosu s ocem, pornografiji i analnom seksu, a neko je pitao i razmišljao li o tome da će jednoga dana roman čitati njegova djeca. Kritika je, s druge strane, nešto opreznije prihvatila roman ne dozvoljavajući da banalno oduševljenje u čitanju nadvlada kompetentan i strog razum. Tako se moglo pročitati da je „Tvoj sin Huckleberry Finn“ „neuspešan spomenik neuspešnom putovanju“, kao i da je „pripovedni fokus razdešen pa nije sigurno je li u fokusu naratorov odnos s ocem, nekakva neohipijevska potraga za samim sobom ili je u fokusu odnos prema reci i ljudima koji na njoj borave i od nje žive“.

Dvije godine kasnije, kada se pojavljuje nova autorova knjiga („Dnevnik jednog nomada“), dok se čitaoci ponovo uzbuđuju a kritičari oštre pera, o „Hucku Finnu“ se može govoriti bez utisaka koje ostavlja pompa koja se oko njega digla.

U žanrovskom smislu roman „Tvoj sin Huckleberry Finn“ mogao bi se odrediti kao postavanturistički roman. Siže tradicionalnog avanturističkog romana, jednostavno rečeno, kreće se od stanice do stanice, a na svakoj junake čeka neka prepreka koja ih treba spriječiti da nastave putovanje i ostvare cilj definiran na početku. Sejranovićev roman kao da parodira takav siže, niti putovanje ima cilj, niti na stanicama na kojima se zaustavljaju putnike čekaju ozbiljne prepreke, niti egzistencijalna situacija u kojoj se nalaze junake ne tjera na pustolovinu – ona im se nameće kao ispušni ventil. Napetost i

uzbuđenje koje donosi pustolovina prvobitno su preneseni na mali prostor brodske palube, što će reći da su iz vanjskog svijeta preselili u

unutrašnji, i tu se drže u jezgru kao u kamernoj drami, da bi, konačno, završili u svijesti pripovjedača koji bi da sebi odgovori na pitanja koja je i kakav je njegov život. U uzbudljivi hronotop avanturističkog romana jednostavno je prodrlo previše realnosti, neko bi rekao previše svakodnevnih banalnosti, da bi to i dalje bio samo avanturistički roman.

U tom smislu, moglo bi se reći da se postavanturistički roman ukazuje onog trenutka kada roman više ne može uvjerljivo pripovijedati o pustolovinama.

Dok je čitaoce i novinare uzbuđivala činjenica da im priču pripovijeda tip koji je pod dobrom dozom opijata, književna kritika tome nije pridavala mnogo značaja. Iako je prividno erozivno djelovala na pripovjednu strukturu, droga joj je zapravo dala smisao kojeg bez nje doista ne bi bilo. Pripovjedač svoju priču započinje potkraj ljeta 2014. godine, a sve reminiscencije na prošlost, naročito na pustolovno ljetovanje 2006, kada je s Japancem Mokuom i Norvežaninom Peterom započeo plovību ka Crnom moru, koja će se okončati na ulazu u Đerdapsku klisuru, motivirane su konzumiranjem narkotika. Onako kako narkotici usporavaju i rastežu psihološki doživljaj vremena, tako se i pripovjedač vraća u prošlost, a njegova se priča zaustavlja i širi u nekoj drugoj vremenskoj ravni.

Priča je uokvirena u potragu za ocem koji se u pripovjedačev život vratio na početku ljeta 2014. godine. Otac je bolestan, došao je da izravna račune sa sinom (ili nešto slično tome), a sinoć je otišao u ribarenje i jutros ga nema. Dok traga za ocem, ili bolje reći dok odgađa da se sretne sa lešom svoga oca, pripovjedač pokušava samome sebi objasniti ko je, zbog čega počinje ličiti na onog postmodernog junaka koji traga za identitetom. U toj petarpanovskoj potrazi, Hak Fin, dječak s Misisipija koji bježi od oca alkoholičara, nije jedini fiktionalni pustolov u kojem pripovjedač vidi sebe. On će se upoređivati i sa strip-junakom Mister Noom, koji također ima specifičan odnos s ocem (vidjeti epizode „Dvadeset godina kasnije“, „Zemlja i sloboda“, „Izdajnik“). A kada se stavi u jugoslovenski književni kontekst, „Tvoj sin Huckleberry Finn“ predstavlja zanimljiv prilog velikoj temi na kojoj su se tradicionalno dokazivali pripovjedači, barem ona muška većina, temi prema kojoj gajimo strahopoštovanje – temi odnosa oca i sina.

Najsašniji prigovor koji se može uputiti ovom romanu, bar kada je riječ o kompoziciji, jeste to da preokret ostaje bez svrhe. Trenutak koji pripovjedač odgađa više od 200 stana, trenutak u kojem će mu se potvrditi da je otac mrtav, kada se konačno dogodi, jednostavno ne znači ništa, priča se nastavlja kao da se ništa nije dogodilo. I to bi se moglo opravdati upotrebom narkotika, ali u ovom slučaju opravdanje više liči na alibi, a alibi u pravilu treba krivcima.

U svakom slučaju, može se zaključiti da su u pravu oni koji tvrde da je „Tvoj sin Huckleberry Finn“ u postjugoslovensku književnost unio nešto novo, da je otvorio nekoliko zanimljivih tema i da je publicitet pokupio s razlogom.

Edin Salčinović

Muzej Vojvodine
Proslavlja 170 godina od
osnivanja i 45 godina rada
Pedagoške službe

Pozorište mladih – izbor iz
repertoara za novembar

Četvrtak, 9. novembar u 20 časova

(Velika scena)

„Voz“ (Kormak Makarti) – gostovanje
Zvezdara teatra

Utorak, 14. novembar u 19:30 časova

(Velika scena)

„Krčmarica Mirandolina“
gostovanje Pozorišta „Boško Buha“

Utorak, 14. novembar u 20 časova

(Mala scena)

„Razgovori u četiri oko“
(po romanu Ingmara Bergmana)
OF SCENA - saradnja sa Udruženjem
„Artfrakcija“

Utorak, 21. novembar u 20 časova

(Mala scena)

„Sladoled“
OF SCENA - saradnja sa Savezom
dramskih umetnika Vojvodine

Četvrtak, 23. novembar u 20 časova

(Mala scena)

„Ana“ (po motivima Tolstojeve „Ane
Karenjine“)
Saradnja sa Umetničkim društvom
studenata dramskog departmana
Akademije umetnosti

Četvrtak, 30. novembar u 20 časova

(Velika scena)

„Sokin i Bosina“ – gostovanje
Zvezdara teatra

Novosadski novi teatar
repertoar za novembar
Pozorišna sala Gimnazije „Laza
Kostić“

Nedelja, 5. novembar u 11:15

„Mala prodavnica čuda“
predstava za decu

Nedelja, 19. novembar u 11:15

„Aladin“ – predstava za decu

Petak, 24. novembar u 19:30

„Ženidba na čardaku“ Scena „Pera
Dobrinović“ (Srpsko narodno pozorište)

Izložba „Tri veka
Almaškog kraja“

13. oktobra – 15. decembra 2017.

Istorijski arhiv grada Novog Sada

21. Godišnja izložba
Udruženja umetnika
Petrovaradinske tvrđave
„Likovni krug“

6-27. novembra 2017.

Ateljei autora na
Petrovaradinskoj tvrđavi

Program Kluba studenata
komparatistike
Kulturni centar LAB

7. novembar u 20 časova

diskusija „Junak našeg doba
(Selindžer, Fante, Bukovski,
Murakami)“

14. novembar u 20 časova

film „Persepolis“ (religija, sloboda,
pojedinaac)

21. novembar u 20 časova

diskusija „Game of Thrones
(politika moći i seksualnosti)“

28. novembar u 20 časova

diskusija „Problemi književnog
kanona“

Prva međunarodna
izložba radova u terakoti
mladih umetnika iz Srbije,
Slovačke i Švajcarske

1-9. novembra 2017.

Studentski kulturni centar
„Fabrika“

Ciklus filmova Ulriha
Zajdla

Kulturni centar LAB

1. novembar u 20 časova

„Uvoz/ izvoz“ (2007)

8. novembra u 20 časova

„Paradise: Love“ (2012)

13. Filmski festival
„Slobodna zona“

1-6. novembra 2017.

Velika sala Kulturnog centra
Novog Sada

Izložba „Slike u kamenu
Aleksandra Tomaševića“

3. novembra – 3. decembra 2017.

Poklon-zbirka Rajka Mamuzića

Ulice protiv fašizma #17

11. novembar 2017. /Seminar 13:00

časova

/ Tribina 18:00 časova / Koncert 20:00

časova

Studentski kulturni centar „Fabrika“

Izložba „Ignjat Job
(1895–1936):
Vatra Mediterana“

16. novembar – 24. decembra 2017.

Spomen-zbirka Pavla Beljanskog

Novosadski džez festival
Uvodni program:

9–15. novembra 2017.

Koncertni glavni program:

16–19. novembra 2017.

Kulturni centar Novog Sada i Srpsko
narodno pozorište

Serbia Fashion Week

20–26. novembra 2017.

Master centar Novosadskog sajma

Predstava „Obzirna
bludnica“

25. novembra u 2017. u 20 časova

Kulturni centar LAB

Koncert Kemala Gekića

28. novembar 2017. u 20 časova

Sinagoga

www.kulttura.rs

Kultura:

ТРИ ВЕКА
Алмашког краја

*fotografija je deo projekta Tri Veka Almajskog kraja

Impresum

Glavna i odgovorna urednica
Nataša Gvozdenović

Saradnici
Sonja Jankov
Igor Burić
Edin Salčinović
Jasna Žugić
Vesna Farkaš
Adrian Kranjčević
Saša Lekić

Grafički urednik
Kuća Čuvarkuća
& Marko Mijatov

Lektura i korektura
Milica Vukadinović

Fotografije
Marija Kovač

Izdavač
Fondacija „Novi Sad 2021“

Produkcija i distribucija
Kuća Čuvarkuća

Institucionalni partner
KCNS

Podrška projektu
IDEA

Štampa
Štamparija "Komazec",
Indija

Tiraž
10 000

Kontakt
redakcija@kultura.rs

CIP - Каталогизacija у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

008(497.113)

Kultura: / glavna i odgovorna urednica Nataša
Gvozdenović. - 2017, br. 5 (novembar) - . -
Novi Sad : Fondacija "Novi Sad 2021 - Evropska
prestonica kulture", 2017-. - 29 cm
Mesečno.
ISSN 2560-4430
COBISS. SR-ID 315455495